

Şimdiki çıraklık sistemine baktığınızda tamamen kapitalizmin donuk resmini görüyorsunuz. Çıraklara daha ziyade beden gücüne dayalı işler yaptırılıyor, meslek öğretme odaklı bir tavır söz konusu değil. Kaldı ki, mesleği öğrenseler bile maddi imkanı olmayan bu çocukların ileride herhangi bir girişimde bulunmaları pek mümkün değil. En iyi ihtimalle, çıraklık dönemi bittiğinde aynı pozisyonda yahut bir üstünde İş Kanunu'na tabi işçi olarak devam ediyorlar çalıştıkları yerde. (DİSK)/Genel-İş Sendikası'nın "Türkiye'de Çocuk İşçi Olmak" başlıklı bir raporunda çalışma hayatında 2 milyona yakın çocuk işçi bulunduğu ve çocuk işçilerin yaklaşık yüzde 80'inin kayıt dışı çalıştığı belirtiliyor. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi'nin (İSİG) verilerine göre sadece ağustos ayında 16 çocuk işçi yaşamını yitirdi. Daha doğrusu sosyal cinayete kurban gitti. 2016 yılında 56 çocuk işçi yaşamını yitirmişti ve bu zamana kadar en çok çocuk işçi ölümlerinin yaşandığı yıl olmuştu. İnsan hayatını rakamlarla ifade etmek her zaman zor ve çirkin gelmiştir. Her biri en az benim en az sizin kadar can. Henüz hayata dair bir fikir dahi edinmeden, yeterince göremeden, gülemeden ve de sevmeden gidiyorlar. Neden? Çaresizlikten.

Sanıyor muyuz ki, hayatlarının en heyecanlı döneminde soğuk inşaatlarda, yakıcı sıcaklığın altında tarlada ya da boğucu sanayilerde çalışmaya can atıyorlar? Çoğu, eve ekmek götürmeye çalışan, bir şekilde buna zorlanan, erken yaşta gereğinden fazla olgunlaşmış çocuklar. Yukarıdaki soğuk rakamlardan da anlaşılacağı üzere, çocuk işçi ölümleri her geçen gün artıyor. Çok büyük bir kısmı devletin ya da çalıştıkları yerin ciddi ihmalleri sebebiyle korkunç şekillerde can veriyorlar. Bu durumdan biz haberdar isek, devlet de elbette haberdar. Fakat yeterince önlem alınmadığı gibi mevcut yasalar da, kapitalist sistemin çocukları sömürsünü neredeyse destekliyor.

Örneğin "çıraklık" kavramının düzenlendiği 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Yasası var. Bu yasa, 2016 yılının sonunda yapılan değişiklikle revize edildi ve aday çıraklık yaşının 11'e kadar düşmesiyle oldukça tepki aldı. Yasaya baktığınızda "çırak" "çıraklık sözleşmesi esaslarına göre bir meslek alanında mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını iş içerisinde geliştirilen kişi" olarak tanımlanıyor. Yani çırak mesleki eğitim amaçlı çalışma hayatına katılan öğrenci statüsündeki kişiler olarak ele alınmış ve yaş sınırı var. Çırak olabilmek için en azından ortaokul mezunu olmak, yani 13 yaşını doldurmuş olmak gerekiyor. 14 yaşından küçükler ise kısa süreli olarak "aday çırak" olabiliyor. 19 yaşından gün alana dek çırak olarak çalışabiliyorlar. Çıraklar, 4857 Sayılı İş Kanunu'na tabi değiller ve zaten yasanın 71'inci maddesine göre 15 yaşından küçük işçi çalıştırmak yasak. Yani, çırakların İş Kanunu'ndan kaynaklanan hiçbir hakları yok. Bununla birlikte Mesleki Eğitim Kanunu çerçevesinde bir çocuğun çırak olabilmesi için mutlak surette işverenle arasında çıraklık sözleşmesi imzalanmış olması gerekiyor. Aksi halde, işveren çocuk işçi çalıştırdığı gerekçesiyle cezalandırılır. 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun değişik 5/b fıkrasına göre, aday çırak, çırak ve işletmelerde eğitim gören öğrenciler hakkında iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık sigortaları var ve asgari ücretin yüzde 50'si üzerinden hesaplanan sigorta primleri Milli Eğitim Bakanlığı veya mesleki ve teknik eğitim yapan yükseköğretim kurumları tarafından ödeniyor. Ücret olarak ise aylık olarak asgari ücretin 1/3'ü nispetinde ödeme yapılması öngörülmüş.

Tüm bu bilgiler dahilinde meseleye baktığımızda, esasında çocukların "çırak" adı altında ne derece kolay sömürebilecekleri rahatça anlaşılıyor. Sömürülüyorlar da. Zira, çocuk işçi yahut çırak demek ucuz iş gücü demek. Yukarıda bahsettiğimiz üzere, bu çocukların neredeyse tamamı geçimini sağlamak için çalışıyor. Asgari ücretin, adı üzerinde, geçinmek için gereken en asgari rakam olduğu kabul edildiğinde, emek veren bu çocuklara niçin bu rakamın 3'te 1'i veriliyor? E meslek öğreniyorlar diyeceksiniz belki; fakat bu geçerli bir gerekçe değil bana

sorarsanız. Çünkü çıraklık fiiliyatta eskiden olduğu gibi değil artık. Eskiden çırak ustasıyla yan yana olurmuş, onunla düşünür onunla üretirmiş. Şimdiki çıraklık sistemine baktığınızda tamamen kapitalizmin donuk resmini görüyorsunuz. Çıraklara daha ziyade beden gücüne dayalı işler yaptırılıyor, meslek öğretme odaklı bir tavır söz konusu değil. Kaldı ki, mesleği öğrenseler bile maddi imkanı olmayan bu çocukların ileride herhangi bir girişimde bulunmaları pek mümkün değil. En iyi ihtimalle, çıraklık dönemi bittiğinde aynı pozisyonda yahut bir üstünde İş Kanunu'na tabi işçi olarak devam ediyorlar çalıştıkları yerde.

Ne yapılması gerektiği noktasına gelirse; Türkiye, ILO'nun 138 No'lu "Asgari Yaş Sözleşmesi" ve 182 No'lu "En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi" başta olmak üzere çocuk işçiliğine ilişkin düzenlemelerin hüküm altına alındığı çok sayıda uluslararası sözleşmenin altına imza atmış durumda. Bu sözleşmelerin doğru şekilde uygulandığını denetleyen bir mekanizma kurulması ve işletilmesi, var olan mekanizmaların çalışır hale getirilmesi şart. Bunun yanı sıra, çıraklık yaşının 18'e yükseltilmesi de zaruri. O çocukların okuması gerekiyor ve mevcut sistemde sömürdükleri gayet açık. Kaldı ki, 18 yaşın altındaki bir çocuktan sağlıklı bir meslek seçimi yapması da beklenemez. Esas mesele ise, ailelerin ekonomik geçim düzeyinin artırılması ki, çocukları iş hayatına yönlendirmektense buna ilişkin politikalar üretilmesi daha sağlam sonuçlar doğuracaktır. Bununla birlikte 4+4+4 sistemi ile fiilen zorunlu eğitimin 13 yaşına indirilmiş olduğu da bir gerçek. En başından beri karşı çıktığımız bu sistemin de yeniden düzenlenmesi ve eğitimin kontrollü hale getirilmesi gerekiyor. Çocuk işçilerin çoğu mevsimlik işçi olarak çalıştıkları tarım sektöründe sosyal cinayete kurban gidiyor ve neredeyse tamamı kayıt dışı çalışıyor. Çocukların kayıt dışı çalışmasının kati surette yasaklanması ve bu durumun ciddi şekilde denetlenmesi de iş güvenliği ve sağlığı açısından bir zorunluluk. Çocuklar bizim geleceğimiz. Bu sebeple, her ne politika geliştirilecek olursa olsun öncelikle çocuk odaklı olmak boynumuzun borcu.

[Gazete Duvar](#)